

Kap 52 : Prinsessan Ingeborg av Danmark-Island (1878-1958).

Carl har visserligen skrivit sina memoarer (prins Carl 1931 & 1936) men dessa handlar inte om privatlivet. Detta måste pusslas ihop utifrån fragment och rimlighetskriterier. Han ansågs i sin ungdom ståtlig och ha kvinnotycke. Rimligen bör han före äktenskapet ha haft något förhållande – kanske en älskarinna utomlands eftersom han ofta var i Paris & London under ”djup inkognito” – men det vet vi ingenting om. I samband med att brodern Oscar gifte sig med Ebba Munck avtvangs Carl och Eugen nyåret 1887/88 ett löfte – de lär t o m ha skrivit under en försäkran – om att de skulle gifta sig kungligt eller inte alls. Längre såg det ut att bli inte alls:

Jag var nära trettio år [april 1887], då mina föräldrar på allvar uppmanade mig att tänka på att gifta mig; detta både för min egen skull och såsom varande ett allmänt intresse. Jag uppmanades därvid att besöka årets "meeting" i Frankfurt am Main av Tysklands mediatiserade furstehus, vilka regelbundet där samlades under några dagar för att befordra sammanhållningen och låta de unga lära känna varandra. Denna meeting kallades allmänt för "die Blumenausstellung", och alla visste vad denna blomsterutställning innebar. För att ej göra mina avhållna föräldrar emot för jag, om än mycket ogärna, till Frankfurt, och som man ju där måste vara blind för att icke fatta varför jag kommit dit, är det ej svårt inse, hur ytterst pinsamt detta mitt besök vid "die Blumenausstellung" i Frankfurt var för båda parterna, icke minst för de stackars "blommorna" själva. Jag skattar mig givetvis nu lycklig att jag för därifrån med oförrättat ärende, men nog blev jag då om icke förr fullständigt klar över, till vilka orimligheter, den för prinsar starkt kringskurna valfriheten vid äktenskaps ingående, kan leda.¹

I stället kom Carl att 1897 ingå ett kusinäktenskap med prinsessan Ingeborg av Danmark (1878-1958). Att Carl var dubbelt så gammal som bruden väckte en del frågor om hur de träffades och om det passande i ett sådant äktenskap. Hur de träffades var i och för sig inte märkvärdigt. Ingeborgs far kronprins Fredrik brukade varje år besöka Oscar II på dennes födelsedag den 21 januari och tog då familjen med sig. Carl brukade i sin tur besöka den danska släkten. Det finns ett kapitel om bröllopet i Oscar II:s memoarer, men detta har censurerats av Gustaf VI, med motiveringen att det var en familjeangelägenhet. Enligt befintliga uppgifter träffades paret första gången 1887 när hon var nio år och han 25. I samband med guldbrylllopet 1947 avslöjade de att äktenskapet arrangerades av deras föräldrar och att de inte hunnit lära känna varandra före trolovningen.² Detta liknade ju i hög grad prinsessan Marias & prins Wilhelms situation men avlöpte lyckligare. Vi tar det från början...

*

Prinsessan Ingeborg Charlotta Carolina Fredrika Lovisa föddes den 2 augusti 1878 som dotter till dåvarande kronprinsparet Fredrik (VIII) av Danmark & Island (1843-1912) och Lovisa av Sverige & Norge (1851-1926; dotter till Karl XV). Ingeborg var 5:e barnet av totalt åtta. Hon fick hemundervisning, umgicks i en begränsad krets och intresserade sig för musik, brodyr och läsning. Hon var ingen skönhet men både huslig, barnkär, dansant, livlig och hade ett (drastiskt) sinne för humor. Det finns en kortbiografi (Ohlmarks 1979: ss. 114-115). Till silverbröllopet skrevs två artiklar om hennes barn- & ungdom (Skram 1922; Wedel-Heinen 1922). Det finns också två ”hemma hos reportage” (Jaya 1913: ss. 45-50; Quensel 1924).

¹ prins Carl 1931: s. 400.

² Fjellman 1968: s. 18.

Ingeborg förefaller ha fått en normal uppfostran. Hon hade en fransk guvernant, var flitig i sina studier, frågvis under lektionerna, spelade piano, tydde sig till sin far och lärde sig vara artig mot både hög & låg. Dagsschemat fram till bröllopet var: Väckning kl 7. Snabb promenad. Frukost. Undervisning 9-13. Lunch 13-14. Läxläsning 14-15. Långpromenad. Ytterligare läxläsning. Middag. Vila ½ timme. Läxläsning fram till kl 21. I säng.³ Hon konfirmerades den 27 mars 1896. Den sena tidpunkten ansågs tyda på att hon var sent utvecklad men berodde nog snarare på att hon och hennes två år yngre system Thyra ville gå upp samtidigt.

I början av januari 1897 förekom skrivelser om ett äktenskap mellan henne & Carl. Något prematurt visade det sig. Förlovningen eklaterades först den 27 maj, bröllopet stod den 27 augusti & brudparet anlände till Stockholm den 8 september. Ingeborg deklarerade frankt att hon sett fram mot bröllopet ända sedan skolavslutning. De följande 10 åren var hon Oscar II:s ”vikarierande drottning” och fick stå för den kvinnliga fågningen vid riksdagens öppnande, hovbaler och annat. Hennes liberala värderingar som hon gärna uttryckte i drastiska ordalag gjorde henne populär även i radikala kretsar. Förhållandet mellan Ingeborg & Victoria – två primadonnor – var av denna och andra anledningar inte det bästa och Ingeborg försvann 1907-1930 ut i privat- & sällskapslivet.

Hon fick svenskundervisning av lärarinnan fil kand Sigrid Leijonhufvud (1862-1937) och rektor fil dr i grekiska & latin Hadar Lilliebjörn (1893-1974). Hon lärde sig även norska. Det tog ett tag innan hon vande sig vid den svenska modellen av kungligt välgörenhetsarbete. I början hängde hon mest med. 1900 blev hon beskyddarinna för Sällskapet barnavård, 1909 dess ordförande och 1919 beskyddare av Mors dag & Rädda barnen. Hon ägnade också mycket tid åt Carls representation. Att bli bjuden till prinsparet var en sorts totalupplevelse:

Vi åt middag och satt länge till bords. Prinsessan Ingeborg bryggde alltid med egen hand kaffet i en glaskolv på en spritlåga. Det hörde till måltidsritualen, hon mätte noga upp kaffet och vattnet och rörde runt tills inget kaffe fastnade på silverskeden. Då först var det färdigt. Spritlågan, kaffe- och cigarrettlukt blandad med svag doft av *Molyneux numéro cinque* så minns jag matsalen på Fridhem och Hovslagargatan.⁴

Ingeborg tycks ha upplevt det som en lättnad att komma till Sverige där kungligheterna inte behandlades med samma vördnadsfulla & kvävande distans som i Danmark utan tilläts ett borgerligt liv vid sidan om sitt kungliga. Hon påstås före äktenskapet aldrig ha dansat med någon med lägre rang än general. I ett borgerligt liv ansåg Ingeborg det ingick att ”fördjupa sitt väsen” genom att höja sig över vardagens trivialiteter⁵ och hon diskuterade ofta & gärna skillnader i öster- & västerländsk livsåskådning. Hon följde ivrigt Folkbildningsförbundets föreläsningar och påverkades starkt av dess ordförande Knut Kjellberg – religionsskeptiker & liberal riksdagsman. Bland Ingeborgs filosofiska husgudar ingick Harald Høffding (1843-1931). I sin *Etik* (1887) hävdade denne en utilitaristisk filosofi att mänskliga handlingarna skall leda till “så stor välfärd och framgång för så många medvetna väsen som möjligt” vilket credo förefaller ha legat Ingeborg nära om hjärtat. Av omgivningen betraktades hon som ”något av en utbrytarprinsessa”⁶ som t o m försökte förstå sig på ryssarna inställning.⁷

³ Norman 1983: s. 29.

⁴ Sparre 1985: s. 96.

⁵ Quensel 1924.

⁶ Palmstierna 1971: s. 182.

⁷ Undén 2002: s. 207.

*

Det finns ingen sammanhängande skildring av Ingeborgs liv men hon skymtar förbi i barnens biografier. Hon hade en omfattande korrespondens, merparten med släkten, men den lät hon bränna. I omgivningens minnesbilder framstår hon som mera opolitisk än hon i realiteten var: Hennes bror Kristian var dansk kung 1912-1944, hennes bror Carl var norsk kung 1905-1957, hennes dotter Margaretha blev dansk prinsessa, hennes dotter Märtha blev kronprinsessa av Norge, hennes dotter Astrid blev drottning av Belgien. Ingeborg ambulerade mellan hoven, höll låg profil, kände de flesta och utbytte skvaller. Som mor & ”partyprinsessa” ansåg hon sig stå utanför politiken.⁸ Hon hoppades sonen prins Carl jr skulle slippa det militära & bli läkare men så blev det inte.⁹

Ingeborg avled den 11 mars 1958. Sista åren hade hon svårt att röra sig p g a en åderförkalkning i benen.¹⁰ Det finns en oljemålning av henne i helfigur från 1904 av Oscar Björk. Hon har också lämnat efter sig ett antal ”oneliners” om sitt liv som prinsessa: ”Jag kom direkt från barnkammaren in i äktenskapet.” – ”Jag gifte mig med en fullständig främling.” – Och om ceremonielet kring graviditeterna: ”Jag hade lika väl kunnat ligga [och föda] på Gustav Adolfs Torg.”

⁸ Madol 1937: s. 137.

⁹ Palmstierna 1952: del 2, s. 295.

¹⁰ Aftonbladet 1958-03-12.